

Bárdos Judit:

Drámai magántörténelem

Előd Nóra: *Hétszínvirág. Nyolc évtized magántörténelem*

Syllabux, Budapest 2017. 290 oldal, 3990 Ft.

Előd Nóra nyolc évesen élte át a Holokausztot. Korábban nem volt tudatában annak, hogy részben zsidó származású, de édesapja és számos férfitörökona munkaszolgálatban pusztult el. Édesanyjával, nővérével, velük együtt nevelkedő unokatestvéreivel később sem beszélgettek arról, „hogyan miért kell viselni a sárga csillagot, miért vagyunk mi zsidók, mikor eddig unitáriusok voltunk, mi az, hogy zsidó”. Stehlo Gábor gyermekmentő intézetében, Homonnay Mária segítségével vészelte át a vészkorszakot. Nemcsak politikai oka van annak, hogy erről sokáig nem beszéltek, hanem pszichológiai is: az emberek előre akartak nézni, nem hátra. Könnyebb volt így továbbélni, túllépni a traumán. Úgy érezték, végre nem kell szorongani, ez nem szempont többé. A szerző édesanyja úgy gondolta, hogy meg kell keresni azt a formációt, amelyik a legtávolabb áll a fasizmustól.

Harminc év elteltével Előd Nóránál feltámadt a szégyenérzet, hogy nem keresték meg az embermentőket, nem mondtak köszönetet nekik. Ennek és más történelmi-politikai-lelki tényezőknek a hatására belépett az Ariadné-csoportba, ahol túlélők és embermentők találkoztak, hogy rendszeres beszélgetések során dolgozzák fel a régen átélt eseményeket. Azóta Előd Nóra egyike azoknak, akik a legtöbbet teszik a történelmi emlékezetért. Interjúkat ad, köteteket szerkeszt (*Különbéke, Lerakott kövek*), tanulmányokat ír többszerzős kötetekbe (Nádor Éva szerk: *Csillagos életek*). Kiadta 1944-ben elpusztult unokatestvére, Pichler László naplóját (*Pepita füzetek*) és novelláskötetét (*Novellák*). A nyolcvanas évektől drámapedagógusként gyermek- és pedagógusközösségekben olyan foglalkozásokat tart, melyek során korszerű módszerekkel, közösen dolgozzák fel az eseményeket. Élényszerűen, interaktívan. Bevonja a gyerekeket abba, ahogyan egy felnőtt olasz nő (modellje: Annamaria Haberman) ráébred, hogy volt egy magyar zsidó féltestvére, akit gyerekként megöltek (Annamaria Haberman-Kieselbach Tamás: *Tamás könyve*). Tanúja voltam egy ilyen sokkoló eseménynek – mert ezt nem lehet iskolai órának, a Holokauszt-oktatást letudó kötelező tantárgynak nevezni.

Előd Nóra orosz nyelvtanár és műfordító volt. Később talált rá a drámapedagógiára mint hivatásra. Könyvében szakmai tapasztalatairól is beszámol, csakúgy, mint a politikaiakról, egy rendkívüli élet rendkívüli élményeiről. Csak egy példa arra, mit látott közelről: apja legjobb

barátja Geiger Imre volt. Anyja később Geigernek mint a Standard gyár vezérigazgatójának a titkárnőjeként dolgozott. Geiger Imrét 1950-ben, a Standard-perben kivégezték. Előd Nóra családjának tagjai 1945 után őszinte, „hívő”, elkötelezett kommunisták lettek, azután 1954-ben Nagy Imre-pártiak, és konfliktusba kerültek az őket körülvevő világgal. Kiábrándultak és 1956-ban szembefordultak a rendszerrel. Egyik sógora Gáli József, az 1957-ben halálra ítélt és éveket börtönben töltött drámaíró, akiért Gobbi Hilda és Major Tamás interpellált a Parlamentben, a másikkal a gyerekeit 1961-ben Hruscsov feleségének közbenjárására engedték ki szülei után Párizsba. Előd Nóra férje Szabó Miklós történész volt, aki később, a Kádár-korszakban a demokratikus ellenzék egyik prominens képviselője, a „repülő egyetem” kezdeményezője és tanára, majd az SZDSZ egyik alapítója és parlamenti képviselője lett.

Izgalmas, ahogyan a szerző ír élményeiről, barátairól, az iskolák légköréről, ahol tanult és tanított, és a liberális ellenzék szellemiségéről, társasági összejöveteleiről. A szerző hetvenedik születésnapjára gyerekei, unokái azt a társasjátékot találták ki, hogy hét, különböző színű, szírom alakú kartonpapírra történelmi eseményeket írtak fel, Nórának pedig el kellett mondania az adott évtizedre vonatkozó legfontosabb emlékeit, asszociációit. Ezeket később részletesen felidézte és leírta. Azóta újabb évtized telt el. Így lett a hétszínvirágból nyolc évtized magántörténelmének érdekfeszítő és érzékletes leírása.